

Çıplak/Cılbah) Göl ve Gödüren Gölü Yüzen Adaları (Ürük Köyü-Divriği-Sivas)
Floating Islands of Cıplak(Cılbah) and Göndüren Lakes (Ürük Village-Divrigi-Sivas)
İhsan BULUT

*Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Beşeri ve Ekonomik
Coğrafya Anabilim Dalı 25240, Erzurum*

ibulut@atauni.edu.tr

Gülpınar AKBULUT

*İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim
Dalı Öğretim Üyesi, Malatya*

gakbulut@inonu.edu.tr

Özet: Ülkemiz bilinen pek çok doğal ve beşeri zenginliğe sahiptir. Özellikle gelişmemiş yörelerimizde bulunan doğal güzellikler ülkemiz turizmi, yaban hayatı açısından önem taşımaktadır. Yüzen adalar ülkemiz coğrafyasının yeni bir kavramı ve araştırma konusudur. Ülkemiz yüzen adalar açısından da oldukça zengin ve adeta bir yüzen ada cennetidir. Hemen her coğrafi bölgemizde ve yöremizde yüzen adalara ve oluşumlarına rastlamak mümkündür. Çıplak ve Göndüren Gölleri ve içindeki yüzen adalar çok önemlidir. Buna rağmen bugüne kadar araştırmacıların ve kamuoyunun dikkatini çekememiştir. Bu çalışma ve devam edecek çalışmalarımızla Türkiye ve dünya yüzen ada literatürüne yeni bir katkı sağlanacaktır. Bu yüzen adalarımız da öncekiler gibi dünya yüzen adalar bibliyografyasındaki yerini alacaktır. Bu çalışmanın yakın amaçlarından birisi de doğa eğitimi ve korumasının önem kazandığı şu dönemde yeni bir alanın dikkatlere sunulmasıdır. Aynı şekilde bu tanıtımla ülkemizde giderek çeşitlenen turizm aktivitelerine ve yönelimlerine çeşitlilik ve derinlik kazandırmaktır. Doğal ve kültürel mirasımıza yeni unsurlar kazandırmak ve bu alanların sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Yeni çalışmalara da esin kaynağı oluşturacak bu çalışmamızla, ülkemiz doğal zenginliği ve sulak alanlarının önemi ve tanıtımı sağlanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ürük Köyü, Göndüren Köyü, Divriği, Sivas, Çıplak(Cılbah) Gölü, Göndüren Gölü, Yüzen adalar

Abstract: Turkey has much natural and cultural richness. Especially the natural assets located in developing regions have an important role to play in economical life of those regions. The floating islands are one of these assets and have become an important research subjects lately. With many floating islands, Turkey is considered as a heaven of floating islands. Almost all geographical regions in Turkey has many floating islands located throughout landscape of the country. One of the regions of Turkey with floating islands is located on the Göndüren and Çıplak Lakes. This lakes have not come to the attention of the researchers so far. This study aims at introducing these floating islands and add them to the World floating islands bibliography. By examining the islands we hope to bring the subject to the attention of nature conservation parishioners. We hope to contribute to the tourism literature by examining the potential of the area in terms of eco-tourism. Because these floating islands were discovered recently and because their use

by human population has not been regulated, we are concerned with the sustainability issued as related to these places. In order to provide a sustainable use of the floating islands a committee should be established to document these areas throughout Turkey and develop management plans for sustainable use of them. Because of a high tourism potential tourism development plans should be prepared for each of the floating islands and a criteria should be set up to determine the nationally and internationally important areas.

Key Words: Ürük Village, Divriği, Sivas, Ciplak(Cılbah) Lake, Gündüren Lake, Floating Islands,

1.Giriş

Bu çalışmanın yakın amaçlarından birisi öncekilerde de olduğu gibi doğa eğitimi ve korumasının önem kazandığı şu dönemde yeni bir alanın dikkatlere sunulmasıdır. Aynı şekilde bu tanıtımla da ülkemizde giderek çeşitlenen turizm aktivitelerine ve yönelimlerine çeşitlilik ve derinlik kazandırmaktır.

Yüzen ada kavramıyla ilgili gerek terminolojik, gerekse bilimsel anlamda yeterli kaynağın olmadığı ülkemizde, araştırmalarımızın (Girgin ve Bulut; 2001,43-48: Girgin ve Bulut; 2002: Duzer; 2006: 13-35) akabinde çok sayıda yüzen adanın olduğunun anlaşılması ve ilginin bu konuya yoğunlaşması da ülkemiz coğrafyası açısından son dönemdeki memnuniyet verici bilimsel gelişmelerdir(Bulut, Zaman, Kopar ve Artvinli, 2008, 133-153 ve Bulut, Kopar, Zaman, 2009). Kuşkusuz akademisyen coğrafyacılar dan sayıca çok ve ülke geneline daha eşit bir şekilde dağılmış coğrafya öğretmeni meslektaşlarımızın yüzen adalar konusunda daha geniş gözlem ve araştırma imkânlarına sahip olduğu gerçeği ve görev yaptıkları yörelerin gerçek coğrafi özellikleri ile yeni coğrafi bilgilere ulaşmada esas kaynaklarımız oldukları gerçeği yadsınamaz. Bu konuda yerel nüfusun da bilgilendirmeleri yüzen ada ve ilgi çekici yeni çalışma konularının ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Divriği ilçesi güneyinden Malatya'nın Arguvan Hekimhan Arguvan ve Arapgir, doğudan Erzincan ilinin İliç ve Kemaliye, kuzeyden İmranlı ve Zara ilçeleri ve batıdan Kangal ve Ulaş ile sınırlıdır.

Bu çalışma 8 Ocak 2010 tarihinde ulusal gazetelerde çıkan yüzen ada röportajlarımız ve haberlerimiz üzerine bizleri telefonla arayarak ulaşan Ürük Köyü nüfusuna kayıtlı İstanbul Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı personeli Sayın Kaya Aydoğan'ın ihbarı neticesinde gerçekleştirilmiştir. 23 Ekim 2010 tarihinde Mustafa

Akbulut ve Yrd. Doç. Dr.Gülpınar Akbulut ile sabah Sivas'tan çıkılarak Divriği ilçe merkezine ulaşıldı, kısa şehir gözlemlerinden sonra Divriği Otomobilciler Cemiyeti Başkanı Naci Küpeli'nin tecrübeli rehberliğinde önce Gündüren Köyü, ardından Ürük Köyü'ne gidilmek ve yerinde tespitler yapmak suretiyle tamamlanmıştır. Ürük köyü sakinlerinden Kaya Aydoğan'ın babası Sayın Hasan Aydoğan defalarca yaptığımız telefon görüşmelerimiz sonucunda ısrarlı davetleri ve özverili rehberlikleriyle çalışmanın ortaya çıkmasında çok önemli katkı sağlayanlardandır. Konukseverliklerinden dolayı Gündüren Köyü eski muhtarı İsmet Kavak ve oğlu yeni muhtar Süleyman Kavak ile yukarda adı geçenlere teşekkür ediyoruz.

Gerçi çalışmalarımızın ve gazete haberlerimizin yayınlanmasından sonra da bazı coğrafyacılar (!), tarafından aynı yüzen adalar ve yenileri hakkında bu konuda çalışma yokmuş gibi bilimsel etik ve sorumluluk kaygısından uzak fason yayın alışkanlıkları sürdürüle gelmektedir. Başından beri üzerinde durduğumuz yüzen ada kavramı, önemi ve ülkemiz zenginlikleri konusundaki ilgi haklılığımızı kanıtlayacaktır. Sonuç olarak bu konuda yeni çalışmalar ve yeni yüzen adaların ortaya çıkması sağlanmış olacaktır. Bu konudaki çalışmaların ülkemizdeki öncüleri ve yurtdışına konuyu taşıyan coğrafyacılar olarak başta, Yrd. Doç. Dr. Mustafa GİRĞİN olmak üzere Eyüp ARTVİNLİ, Halil HADİMLİ, Doç. Dr. Eren YÜRÜDÜR gibi meslektaşlarımız ve çalışmalarımıza her zaman destek olan Prof. Dr. İbrahim YEREBAKAN, Doç. Dr. Mustafa ATASOY ve Doç. Dr. Harun ÜÇÜNCÜ gibi coğrafya sever dostlarımızla çabalarımız sürdürülecektir.

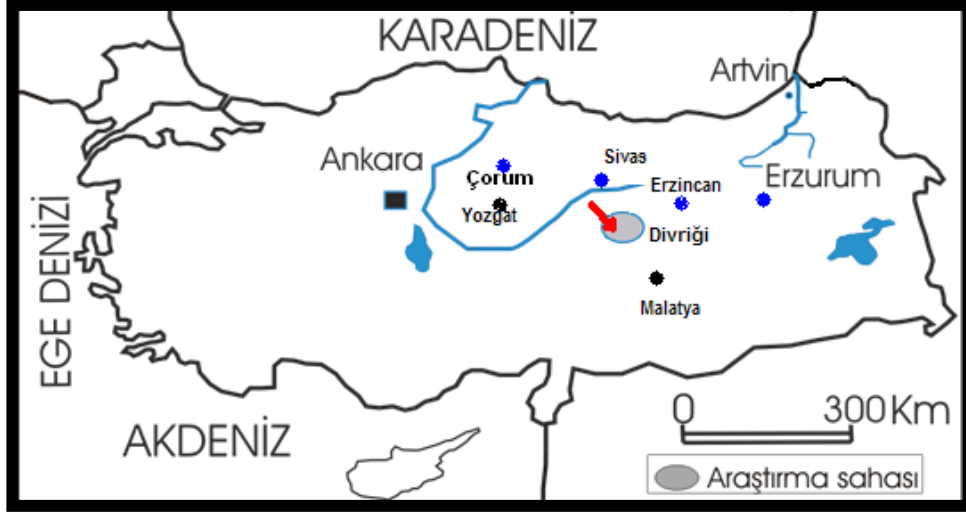
Türk Coğrafya Kurumu yönetiminin çalışmalarımıza yeni bilgiler ve yaklaşımlar şeklinde öğretmen çalıştaylarına bildiri konusu olarak yer vermesi ve taşıması yüzen ada çalışmalarına en büyük bilimsel ve kurumsal bir destek olmuştur.

Araştırma sahasındaki göl ve göllerde bulunan saz veya çimen deneni yüzen adalar bölge sakinlerince uzun yıllardan beri bilinmektedir. Tarım alanları ve daimi yerleşme sınırının üstünde yer aldıkları için de yaylacılar ve çobanların dışında fazlaca bilinmediklerinden bu güne kadar önemleri anlaşılamamış olup, kamuoyunun dikkatinden uzak kalmışlardır. Yöre sakinleri göldeki yüzen adaların doğal güzelliklerinin ve ekolojik önemlerinin farkındadırlar. Göller önemli kuş üreme ve barınma alanlarıdır.

Divriği İlçesi Beşeri ve Ekonomik coğrafya özellikleri yönünden Sayın Akbulut tarafından doktora çalışması olarak etüt edilmiştir. Ancak yüzen ada konusunun ülkemiz coğrafya gündemine o günlerde yeni yeni taşınmış olması, ilgili göl ve yüzen adanın bugün bile yerel nüfusun çok azı tarafından bilinmesi, en büyük ölçekli topografya haritalarında bile gölün yer almaması gibi nedenlerle ilgili tezde göl ve adalara ait herhangi bir bilgiye yer verilememiştir. Zaten bu güne kadar etütleri tarafımızdan yapılan bütün yüzen adaların lokalitesi daha önceden yapılmış doktora tezi alanlarında bulunmaktadır. Kanaatimizce bundan sonraki çalışmalarda anket ve mülakatlar sırasında yüzen ada da sorular arasında yer alacak veya araştırmacılar göller ve yüzen adalar konusunda daha dikkatli davranacaklardır. Çünkü ülkemizin, enlem, iklim, yükselti, eğim koşulları, bitki örtüsü, su kaynakları gibi özellikleri yüzen ada oluşumu açısından uygun koşullar oluşturmakta olup, hemen her bölgemizde ve yöremizde bu oluşumlara rastlamak mümkündür.

Çıplak(Cılbah) Gölü Yüzen Adaları

Yüzen ada Sivas iline 183 km uzaklıkta bulunan Divriği ilçesinin Ürük Köyündedir. Ürük Köyü ilçe merkezine 27 km.dir. Ancak Sivastan gelindiğinde 165.km den sonra Mursal Beldesi yönüne dönülerek 12 km sonra da ulaşmak mümkündür. Divriği ilçesinin iki köyünde yüzen ada bulunmaktadır. Yüzen adanın bulunduğu arazi Ürük Köyünün batısında Çaltı Çayı'nın sol sahilinde heyelanlı bir bölgedir. Saha Çaltı çayının önemli kollarından Mursal dere ve buna kuzey ve güneyden karışan daha küçük dereler tarafından şiddetle yarılarak boşaltılmaktadır(Fotoğraf 1, 2). Bu dere Mursal Köyünden itibaren batıdan doğuya akmakta Divriği şehir merkezinde güneye yönelerek Divriği-Kemaliye-İliç sınırları yakınlarında Pingan Tren İstasyonu kenarında Karasu ile karışmakta ve bu kesimden itibaren güneye yönelen Fırat Nehri Keban Barajına kuzeyden karışmaktadır.



Harita 1. Araştırma sahasının lokasyon haritası.

Ürük Köyü ve çevresi arazileri geniş bir şekilde içerisinde killi kumlu, kalkerli tabakalar ve linyit damarlarına da yer veren neojen fasiyeslere yer vermekte. Yer yer andeizt, tüfit şeklinde volkanik fasiyes de yüzeilenmektedir. Bölge arzisi litoloji, tektonik ve akarsulara bağlı olarak şekillenmiştir. Killi formasyonlara yer veren fasiyesler akarsuların derine aşındırması neticesinde yamaçlar boyunca geniş alanlarda aktuel ve fosil heyelanlara yer vermektedir. Mursal deresi güneyinde 2450 m.yi aşan, kuzeyinde de 2250 m.lik zirvelere yer vermektedir. Vadilerle zirveler arasında yaklaşık 600-800 m.lik rölyef enerjisi ve bakı, litoloji ile iklim özellikleri kütle hareketlerine yol açmaktadır. Zaten bu yöredeki linyit işletmeleri de bölge litolojisi hakkında yaş ve fasiyeslenme koşulları açısından önemli ipuçları vermektedir.

Göl içerisinde ikisi sabitlenmiş biri hareket eden üç adet yüzen ada bulunmaktadır. Bu adalardan yüzen ada en küçüğüdür. Kabaca elips şeklindeki ada uzun kenarı 13 m. kısa kenarı da 6 metre kadardır. 65-70 m.kare yüzölçüme sahip olan ada üzerinde 2,5 m. kadar boylanmış sık bir kamış bitkisiyle örtülüdür. Adayı üzerindeyken 4-5 m uzunluğunda bir sılıkla kenarlardan itirmek veya sopayla üzerindeki kıyıya çekmek suretiyle yüzdürmek ve gölün her tarafına gezdirmek mümkündür. Nitekim gözlemlerimiz sırasında bize rehberlik eden Hasan Aydoğan ve Gülpınar AKBULUT ile bu türden zevkli bir kısa gezinti mümkün olmuştur(Fotoğraf 3, 4,5,6,7,8).

Cılbah göl ve çevresinde ağaçlı step formasyonu yer almaktadır. Kuşburnu, sürsülük ve alıç türünden dikenli çalılar ile yabani armut türleri ile geven ile dikenli bitkilerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Göl kenarları ve alanı ise çayır, junkus ve kamışlara yer vermektedir.

Çıplak(Cılbah) Göl Ürük köyü arazisinde olmasına rağmen Gökçebel Köyü içersinden geçilerek ulaşılmaktadır. Göl ve yüzen adalara Gökçebel Köyü'nden 2 km kadar kuzeybatıya gidilerek göle yaklaşılmakta, yaklaşık 250 m.lik bir eğimli yamaçtan yürüyerek ulaşılmaktadır.

Cılbah Göl'ünün koordinatları 39°, 11', 40", 87 kuzey enlemi, 37°, 56', 46", 57 doğu boylamları şeklindedir. Deniz seviyesinde 1765 m. yüksekliğindeki göl Ürük Köyü'den 90 m., Çaltı Deresinden ise 142 m. daha yüksektir.



Fotoğraf 1.Çangal Mevkiinde Mursal deresi büyük bir çağlayan yapmakta ve önünde 100 m.karelik ilginç bir dev kazanı yapmaktadır. Yörenin yer şekillerinin oluşumunda bu Dere ve kollarının etkisi vardır.



Fotoğraf 2. Çıplak Göl Ürük Köyü'nün 1.5 km kuzeybatısında yer alır.



Fotoğraf 3. Çıplak Gölü içerisinde ikisi sabitlenmiş üç yüzen ada vardır.



Fotoğraf 4. Yüzen ada yüksek boylu sazlıklarla örtülü ve göl içerisinde hareket etmektedir.



Fotoğraf 5. Çıplak Gölü içerisinde ikisi sabitlenmiş üç yüzen ada vardır.



Fotoğraf 6. Yüzen ada göl içerisinde rüzgar ve yüzey akıntılarının hareketine uyarak hareket etmektedir.



Fotoğraf 7. Yüzen ada yüksek boylu sazlıklarla örtülü ve göl içerisinde hareket etmektedir.



Fotoğraf 8. Hasan Aydoğan Yüzen ada ve göl hakkında oldukça detaylı bilgiler vermektedir.

Göndüren Gölü ve Yüzen Adası

Göndüren Gölü'ne Güresin, Kızılcaören ve Gödüren köylerinden geçilerek ulaşılır. Göndüren Gölü'nün koordinatları 39°, 12', 24", 77 kuzey enlemi ve 38°, 02', 03", 18 doğu boylamları şeklindedir. Deniz seviyesinden yüksekliği 1776 m. olan göl ile Göndüren köyü arasında +51 m. bir yükselti farkı vardır.

Göl köy yerleşmesinin 1.5 km. güneydoğusunda yer almaktadır. Yüksek debili kaynaklarla beslenen göl kaynakları önüne beton bir set oluşturulmuş olup, gideğeni de derinleştirilerek su seviyesine müdahale edilmiştir. Kuşkusuz bu durum göldeki su seviyesini düşürmekte rezervuarı azaltmakta ve ısınmaya yol açarak yoğun bitki gelişimi (ötrofikasyon) çayırların genişlemesine göl yüzeyinin daralmasına ve yüzen adaların artan akım nedeniyle gideğen ağzına sürüklenerek yavaşmasına ve orada sabitleşmesine neden olmaktadır.

Gözlemlerimiz sırasında yaklaşık 300-400 m.karelik bir yüzen ada bu şekilde sabitlenmiş, ada ile kıyı arasındaki sığlaşan su sarmaşıklarınca doldurularak zayıf bir bağlantı gerçekleşmiştir. Gidegen yükseltilerek eski haline getirildiği takdirde adanın

yüzmesi mümkün olacağı gibi göl alanı ve sulak alan da genişleyecektir(Fotoğraf 9, 10, 11).



Fotoğraf 9. Göndüren Gölü geniş sazlıklarla daralmıştır. Yüzen adalar sazlıkların ilerlemesi sonucu kapanmıştır.



Fotoğraf 10. G nd ren Gölü sazlıkları önemli bir kuş üreme ve barınma alanıdır.



Fotoğraf 11. G nd ren Gölü geniş sazlıklarla daralmıştır. Yüzen adalar sazlıkların ilerlemesi sonucu kapanmıştır.

